

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ЛОГОПЕДІВ
ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ
ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ ДІТЕЙ ТА ПІДЛІТКІВ
З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ:
ДИДАКТИЧНЕ ПРОЄКТУВАННЯ**

Чупахіна С. В.

ВСТУП

Зміна освітніх орієнтирів, необхідність вирішення вищою школою проблеми підготовки фахівців до умов самоосвіти впродовж життя, ініціює потреби визначення можливих шляхів формування у здобувачів підготовки до творчої діяльності, що стає основою потенційної творчості у подальшій професійній діяльності.

В сучасних умовах у практиці роботи логопеда поширення набувають освітні технології, розроблені як дослідниками, методистами, так і практиками. Застосування різноманітних освітніх технологій вимагає від логопедів вміння проєктувати процес системи логокорекційного впливу на дітей та підлітків з порушеннями розвитку, конкретизуючи технології, орієнтуючи їх на особливі потреби та умови розвитку осіб різних нозологічних груп.

Важливо враховувати те, що фахівець має володіти вміннями проєктувати власну діяльність з урахуванням вимог часу, які швидко змінюються. Особливо значущим означене є для діяльності логопедів, оскільки наявне розмаїття сучасних педагогічних технологій можливо реалізувати в практиці роботи саме через проєктування. Слід зауважити, що зміст проєктування це процес зведення наукових абстракцій до рівня їх практичного використання, отже, до певної технології¹.

В основу сучасних стандартів вищої освіти України покладено компетентнісний підхід.

---

¹ Чупахіна С. В. Технологія проєктів в підготовці майбутніх педагогів до інформаційної взаємодії в інклюзивному освітньому середовищі. *Шляхи удосконалення професійних компетентностей фахівців в умовах сьогодення: матеріали I Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції* (м. Київ, 28-29 травня 2020 р.). Луцьк: СНУ ім. Лесі Українки, 2020. С. 91–94.

Визнаним є те, що якість підготовки фахівців в галузі освіти має визначати не тільки готовність до застосування на практиці вже відомих способів вирішення педагогічних проблем, а й здатність до самостійного проектування педагогічних систем, процесів та ситуацій. На означеній особливості підготовки фахівців зі спеціальної освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти зосереджують увагу й компетентності стандарту вищої освіти, а саме: здатність до розробляти і реалізовувати наукові та/або освітні проекти у сфері спеціальної та інклюзивної освіти².

Метою підготовки майбутніх логопедів до дидактичного проектування є формування цілісної системи проектно-методичних компетентностей, а також професійно важливих якостей особистості. В сучасних умовах важливими в підготовці майбутніх логопедів стають ефективні підходи до формування професійних компетентностей задля проектуванні дидактичних засобів, сучасних методів і форм логокорекційної діяльності. Це актуальне, нагальне завдання професійної освіти.

Аналіз досліджень засвідчив, що рівень вивченості проблеми підготовки логопедів до дидактичного проектування у межах компетентнісного підходу ще недостатній, а в деяких її аспектах потребує дослідження, як на теоретичному, так і на практичному рівнях. В недостатній мірі розглянуто особливості та сутність дидактичного проектування в комплексі підготовки логопедів до вибору змістовних та процесуальних альтернатив, не визначено мету, зміст, технології, механізм розгортання процесу їх підготовки до дидактичного проектування, не виявлено компетентностей, що дозволяють реалізовувати означений аспект логокорекційної діяльності в умовах інклюзивного простору закладу освіти.

Зосереджуючи увагу на загальному розумінні змісту компетентностей в освітніх галузях, опираючись на наукові дослідження з вивчення методичної компетентності корекційних педагогів загалом ми зупинилися на терміні «дидактико-методична компетентність», акцентуючи на включеності до неї не лише методичного оволодіння інструментарієм вирішення практичних проблем професійної діяльності, а й науково обґрунтованої системи знань,

---

² Стандарт вищої освіти України за другим (магістерським) рівнем, ступенем магістра, з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 016 Спеціальна освіта. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/zatverdzeni-standarti-vishoyi-osviti> (дата звернення: 29.01.2023).

умінь, навичок щодо проектування та конструювання дидактичних об'єктів, а також здібностей, що дозволяють транслювати дидактичні проекти в корекційно-розвитковий процес інклюзивного навчання осіб з порушеннями мовлення.

Мета дослідження: розкрити особливості дидактичного проектування у структурі підготовки майбутніх логопедів до інклюзивного навчання дітей та підлітків з порушеннями розвитку з урахуванням компетентнісного підходу.

З урахуванням мети дослідження визначено низку завдань:

- обґрунтувати особливості дидактичного проектування у структурі підготовки майбутніх логопедів до інклюзивного навчання дітей та підлітків з порушеннями розвитку та визначити місце дидактико-методичної компетентності в означеному процесі;

- виявити особливості підготовки майбутніх логопедів до організації і проведення логокорекційної роботи в процесі дидактичного проектування.

Проблема підвищення рівня професійної компетентності майбутніх логопедів, здатного вільно та активно мислити, моделювати освітній процес, самостійно генерувати та втілювати нові ідеї та технології навчання та подолання порушень є актуальною у сучасних соціально-економічних умовах.

1. Теоретико-методологічні підходи до проблеми проектування в освіті

Проектна діяльність належить до інноваційної, оскільки передбачає перетворення реальності, будується з урахуванням відповідної технології, яку можна уніфікувати, освоїти і удосконалити. Актуальність оволодіння основами проектування зумовлена, тим, що запропонована технологія має широку сферу застосування на всіх рівнях організації системи корекційної роботи. Водночас володіння логікою та технологією проектування дозволить ефективніше здійснювати аналітичні, організаційно-управлінські функції. Потрете, проектні технології забезпечують конкурентоспроможність фахівця будь-якої сфери³.

---

³ Чупахіна С. В. Технологія проектів в підготовці майбутніх педагогів до інформаційної взаємодії в інклюзивному освітньому середовищі. *Шляхи удосконалення професійних компетентностей фахівців в умовах сьогодення: матеріали I Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції* (м. Київ, 28–29 травня 2020 р.). Луцьк: СНУ ім. Лесі Українки, 2020. С. 91–94.

Розглядаючи інваріантні сторони професійної діяльності: пізнавальну, ціннісно-орієнтовну, перетворювальну, комунікативну, естетичну, цілісну – вчені також виокремили як провідну з урахуванням природи людини, перетворюючу діяльність. Означена діяльність спрямована на зміну, перетворення навколишньої дійсності чи перетворення самого себе і може реалізовуватись у двох площинах – реально або ідеально. У першому випадку це реальна зміна матеріального буття – природного, соціального, людського, тобто практична складова перетворюючої діяльності – практика. Однак у другому випадку це передбачувана і прогнозована зміна різних сторін дійсності, що відображає процес проектування. А основна функція проектування – забезпечити практику випереджальними та конкретно спрямованими проєктами, планами, способами дій^{4,5,6}.

Уточнимо актуальні для ініційованого дослідження поняття «проєктування», «педагогічне проєктування» та «дидактичне проєктування». Окрім базового загально-філософського визначення, відповідно до якого «Проєктування є процес створення перспективно-предметного прообразу об'єкта»⁷, існують інші визначення, що відображають різні напрямки процесу проєктування: творчу, цільову, інформаційну, операційну тощо. Отож проєктування – це «прийняття рішень в умовах невизначеності, для запобігання наслідків від помилок»; «...модельовання передбачуваних дій до їх реалізації» (П. Дж. Букер); «Натхненний стрибок від фактів сьогодення до можливостей майбутнього» (Дж. К. Пейдж); «...творча діяльність, що оживляє щось нове та корисне, чого раніше не існувало»; «...цілеспрямована діяльність з вирішення завдань»; «...вибір дій відповідно до обставин з максимальним урахуванням усіх вимог», «...зміни людиною в навколишній дійсності штучного

---

⁴ Василевська Л. С. Проектна діяльність методиста як засіб удосконалення професійної майстерності педагогів. *Наукові записки. Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Сер.: Психолого-педагогічні науки.* № 6, 2012. URL : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nzspp_2012_6_32.pdf (дата звернення: 20.01.2023).

⁵ Герман О. І. Технологія педагогічного проєктування у методичній роботі. *Управління школою.* № 1, 2007. С. 18.

⁶ Ізбаш С. С. Проектна діяльність як фактор соціально-професійної адаптації студентів педагогічного університету : дис... канд. пед. наук. Мелітопольський держ. педагогічний ун-т. Мелітополь, 2007. 290 с.

⁷ Лук'янова Л. Технологія організації проєктної діяльності. *Імідж сучасного педагога.* № 10, 2009. С. 16-21

середовищ» (Дж. Ф. Осборн)⁸. Означені цитати засвідчують, що процес проектування може змінюватись у надзвичайно широких межах, відтак існує різноманітність підходів до опису сутності проектної діяльності. Аналіз різних підходів до проблеми проектної діяльності доводить, що все розмаїття концептуальних поглядів містить загальну інваріанту: розуміння проектування як творчого процесу предметної дійсності, потенційних можливостей особистості під час побудови проекту цільового об'єкта.

Педагогічне проектування – це складний процес попередньої розробки основних компонентів майбутньої діяльності з урахуванням необхідних умов та особливостей його учасників. Педагогічне проектування здебільшого проводиться на основі певної педагогічної теорії. Теорія у процесі проектування є певним законом, закономірністю, принципом, що орієнтують практика у наукових засадах його діяльності⁹.

Сучасні педагогічні теорії, їх реалізація на практиці стає можливою саме завдяки педагогічному проектуванню. Отож педагогічне проектування це процес зведення наукових абстракцій до рівня їх практичного використання, тобто, до педагогічної технології. Водночас означений процес має прогностичний характер, оскільки починається з мети, завдань і визначення критеріїв (показників) якості досягнення мети¹⁰. На думку вчених педагогічні цілі, накладаючись на конкретні освітні ситуації, на етапі проектування освітнього процесу мають усвідомлюватись як педагогічні завдання¹¹.

Задля реалізації завдань дослідження, зосередимо увагу на предметно-змістовому наповненні завдань логопедичного впливу задля їхньої конкретизації та уточнення.

У дослідженнях здебільшого розглядаються педагогічні завдання, які систематизовано в бінарні групи^{12,13}. Розглянемо їх з урахуванням мети дослідження (рис. 1).

---

⁸ Джонс Дж. Методы прогнозирования. Москва : Мир, 1986. 524 с.

⁹ Енциклопедія освіти / гол. ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.

¹⁰ Герман О. І. Технологія педагогічного проектування у методичній роботі. *Управління школою*. № 1, 2007. С. 18.

¹¹ Романовська М. Б. Метод проектів у навчальному процесі : метод. посіб. Харків : Видавництво «Ранок», 2007. 160 с.

¹² Лук'янова Л. Технологія організації проектної діяльності. *Імідж сучасного педагога*. 2009. № 10. С. 16–21.

З урахуванням вищезначеного «проектування корекційно-розвиткового впливу включає змістовному, організаційно-методичному, матеріально-технічному і соціально-психологічному (емоційному, комунікативному тощо) складові реалізації цілісного завдання роботи логопеда»¹⁴.

Дидактичне проектування є складовою цілісного процесу педагогічного проектування, яка забезпечує вирішення завдань навчання, оскільки дидактика

як теорія навчання виявляє доміанти технології навчання: закономірності, принципи, завдання, зміст, форми та методи викладання та вчення, а також активізацію, мотивацію та контроль у освітньому процесі¹⁵.

У педагогічній науці і практиці доведено, що для вирішення певного дидактичного завдання незалежно від його предметно-змістовного планування та часових обмежень використовується нерозривна тріада – аналіз, прогноз та проект.

Отож, вищезначене обґрунтовує розуміння механізму дидактичного проектування як рівневої системи вирішення завдань навчання. Реалізовується такий механізм як низка послідовних етапів: від загальної ідеї до чітко описаних конкретних дій.

У наукових дослідженнях представлено широку палітру думок з проблеми проектування. Класичними вважаються три етапи, виокремлені у дослідженні Дж. К. Джонса¹⁶: дивергенція, трансформація та конвергенція. Дивергенція означає розширення меж проектної ситуації задля забезпечення достатнього простору для пошуку її вирішення. На цьому етапі рішення, здебільшого, не приймається, а відбувається інформаційна підготовка до нього: підбір фактів, усвідомлення невідомого, розробка критеріїв тощо.

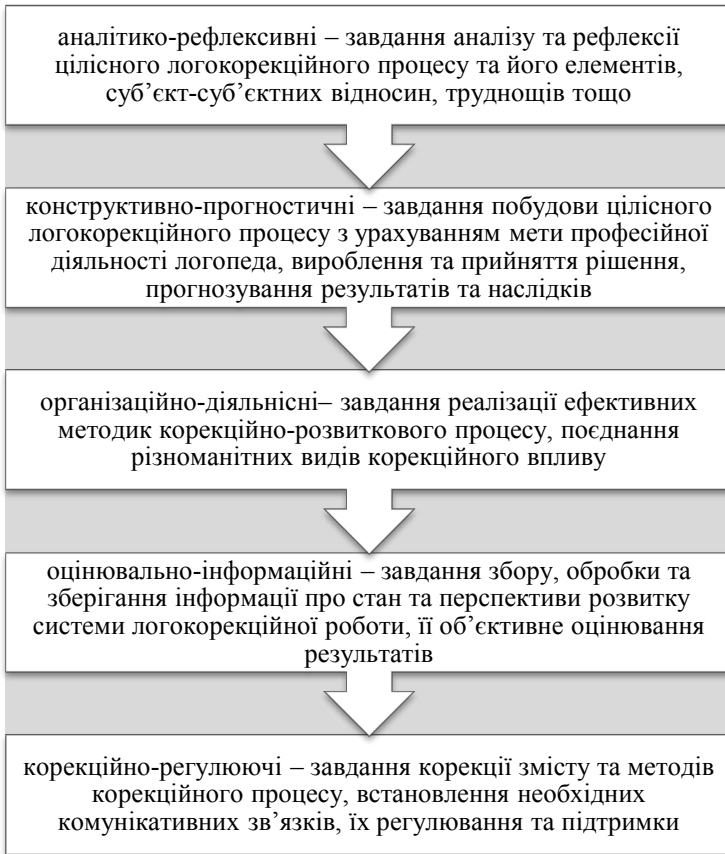
---

¹³ Ізбаш С. С. Проектна діяльність як фактор соціально-професійної адаптації студентів педагогічного університету : дис. ... канд. пед. наук / Мелітопольський держ. педагогічний ун-т. Мелітополь, 2007. 290 с.

¹⁴ Чулахіна С. В. Технологія проектів в підготовці майбутніх педагогів до інформаційної взаємодії в інклюзивному освітньому середовищі. *Шляхи удосконалення професійних компетентностей фахівців в умовах сьогодення* : матеріали I Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Київ, 28–29 травня 2020 р.). Луцьк : СНУ ім. Лесі Українки, 2020. С. 91–94.

¹⁵ Ізбаш С. С. Проектна діяльність як фактор соціально-професійної адаптації студентів педагогічного університету : дис. ... канд. пед. наук / Мелітопольський держ. педагогічний ун-т. Мелітополь, 2007. 290 с.

¹⁶ Hutchinson T. Introduction to Project Work, Oxford: University Press, 1999. 23 p.

Рис. 1. Бінарні групи завдань логокорекційної роботи фахівців в інклюзивному освітньому просторі

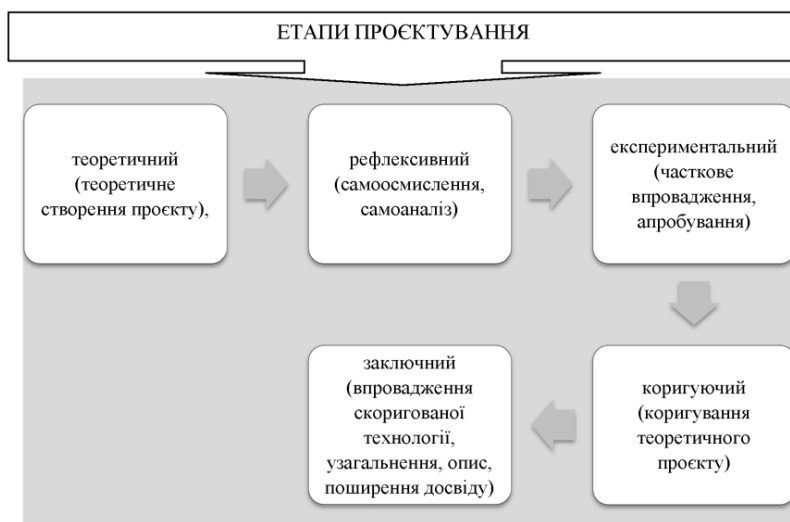
Трансформація – це створення принципів та концепцій, «етап високої творчості, натхненних здогадів та усвідомлень»¹⁷. На означеному етапі приймається рішення, створюється загальна концептуальна схема об'єкта для проєктування. Оскільки етап трансформації є творчим, він може настати будь-коли, однак вважається пройденим лише після узгодження з етапом дивергенції. Конвергенція – це вибір єдиного варіанта реалізації з інших,

¹⁷ An Understanding Curriculum: An Introduction. N.Y.: Primary Press, 2002. 108 p.

альтернативних. За таких умов розробник у своїй діяльності може дотримуватися однієї із двох протилежних стратегій – від зовнішнього образу до внутрішньої структури чи від внутрішньої структури, функцій, процесів до зовнішнього вигляду.

Вчені розглядаючи проектування як індивідуальну творчу діяльність фахівця зі створення педагогічних технологій, ґрунтовно аналізують його структуру, виділяють певні особливості та етапи, які розкривають зміст процесу проектування^{18,19} (рис. 2).

Однак, в означених підходах залишаються невивченими питання пов'язані із важливими проблемами «теоретичного створення проекту», оскільки саме його деталізація розкриває зміст проектної діяльності і робить її реальною для методологічного усвідомлення та практичного застосування²⁰.

Рис. 2. Етапи процесу проектування

¹⁸ Ізбаш С. С. Проектна діяльність як фактор соціально-професійної адаптації студентів педагогічного університету : дис... канд. пед. наук / Мелітопольський держ. педагогічний ун-т. Мелітополь, 2007. 290 с.

¹⁹ Moffatt C Major technology implementations in Victoria, Australia and New Zealand. The Hellen Report By Educational Technology Markets. 1999. Vol. 10 . № 3. P. 220–222.

²⁰ Pierce A.J., Karwatka D. Introduction in Technology. Cambrig: West Publishing Company.St.Paul, 1993. 102 p.

Для узгодження проблеми науковці виокремили три етапи, які відображають всі рівні проектування: моделювання – проектування – конструювання.

Водночас другий етап також названо проектуванням. Пояснюється це наявністю у поняття «проектування» двох значень – вузького та широкого. Термін «проектування» у широкому філософському розумінні, означає будь-яку інтелектуальність продуктивно-проектувального змісту, спрямовану на створення ідеальних прообразів можливих об'єктів^{21,22}.

У вузькому термінологічному значенні «проектування» це процес створення перспективно-предметного прообразу заданого об'єкта в інформаційній формі проектної розробки. І оскільки означене поняття первинно виникло в технічних науках, в яких воно у таких розуміннях і функціонує, то й у педагогіці зберігається свій первинний підхід.

З урахуванням означеної структури моделювання є першим і початковим рівнем дидактичного проектування. Зміст моделювання передбачає узагальнено-цілісний опис проєктованого об'єкта (процесу) мовою, близькою до мови користувача²³. Пропонована властивість моделі забезпечує у ній одночасний зміст ознак реального об'єкта (процесу) та ознак користувача (суб'єктів процесу), є гуманістичною. Для фахівця в галузі освіти моделювання стає одночасно загально-науковим методом пізнання, і методом перекладу теорії в практику роботи.

Проектування ризниться від моделювання. Проєкт втілення об'єкта, перетворення на реальність, а модель передбачає дослідження об'єкта.

У межах дидактичного проектування майбутнім логопедам відкривається можливість відображати головні, принципові підходи логокорекційного процесу до рівня логічного інтерпретування означеного процесу, що дозволяє створювати образи педагогічних об'єктів чи явищ, імітувати реальні процеси, порівнювати та оцінювати можливі результати проектної діяльності,

---

²¹ Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 376 с.

²² An Understanding Curriculum: An Introduction. N.Y.: Primary Press, 2002. 108 p.

²³ Pierce A.J., Karwatka D. Introduction in Technology. Cambrig: West Publishing Company.St.Paul, 1993. 102 p.

робити обґрунтований вибір одного з можливих варіантів колекційного впливу^{24,25}.

Що ж до інших двох етапів проектування, які слідують за моделюванням, вони сприяють наближенню теорії до практики. Проектування створює програми реалізації моделей, а конструювання завершує проектування розробкою конструктів реалізації конкретних деталей програми. Конструювання – це доведення ідеї (теорії) до рівня технології виконання практиком. Скажімо логічним результатом конструювання інклюзивного освітнього процесу є матеріалізація проекту педагогічної діяльності у вигляді індивідуальної програми розвитку дитини з урахуванням висновків інклюзивно-ресурсного центру, індивідуального плану, планів-конспектів, конспектів чи технологічної карти залежно від досвіду логопеда. Проектування відрізняється від конструювання. Конструювання орієнтує проєкт на конкретні етапи підготовки логопедів у ЗВО, наповнюючи їх змістом про індивідуальні особливості осіб з порушенням мовлення²⁶. Проектування та конструювання – послідовні етапи наближення задуму до його реалізації.

Сучасні дослідники розглядають проектування як метакатегорію, що корелює з діагностуванням, моделюванням, прогнозуванням, технологізацією конструюванням і плануванням²⁷. Тобто дослідники запроваджують ще кілька етапів проектування, а саме: діагностування як можливість обґрунтованого судження учасниками проєктної діяльності про стан об'єкта чи явища в конкретний момент; прогнозування як процес формування обґрунтованого судження про перспективи того чи іншого об'єкта, що допускає певне варіювання розвитку певного педагогічного, зокрема корекційного процесу, технологізування як втілення в процес роботи конкретного дидактичного проєкту, наповненого формами,

---

²⁴ Романовська М. Б. Метод проєктів у навчальному процесі : метод. посіб. Харків : Видавництво «Ранок», 2007. 160 с.

²⁵ Чупахіна С. В. Технологія проєктів в підготовці майбутніх педагогів до інформаційної взаємодії в інклюзивному освітньому середовищі. *Шляхи удосконалення професійних компетентностей фахівців в умовах сьогодення: матеріали I Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції* (м. Київ, 28–29 травня 2020 р.). Луцьк: СНУ ім. Лесі Українки, 2020. С. 91–94.

²⁶ Ізбаш С. С. Проєктна діяльність як фактор соціально-професійної адаптації студентів педагогічного університету : дис... канд. пед. наук. Мелітопольський держ. педагогічний ун-т. Мелітополь, 2007. 290 с.

²⁷ Hutchinson T. Introduction to Project Work, Oxford: University Press, 1999. 23 p.

засобами та методами на основі теорії та практики дидактики, зокрема логодидактики, та планування як усвідомлення, упорядкування майбутньої діяльності; адаптація проєкту до реальних можливостей освітнього логокорекційного процесу²⁸.

Однак, з урахуванням того, що проєктування та діагностування мають спільні цілі та орієнтацію на досягнення результатів, проєктування та прогнозування дають загальне уявлення про майбутні педагогічні явища, проєктування та технологізація забезпечують універсалізацію підходів до надання освітніх логокорекційних послуг, проєктування та планування допомагають упорядковувати діяльність логопеда, тому дроблення етапів дидактичного проєктування є дещо недоцільним.

Науково-теоретичний аналіз основних підходів до проєктування дозволило визначити місце дидактичного проєктування у діяльності логопедів як специфічного процесу, що є комплексом науково обґрунтованих процедур моделювання, проєктування та конструювання, які забезпечують процес формування дидактичного проєкту. Розроблений у такий спосіб проєкт дозволяє оптимально поєднувати форми та методи проведення логопедичних занять; зберігати наступність та безперервність між етапами та видами корекційно-розвиткової діяльності, дотримуватись міжпредметних зв'язків в закладах загальної середньої освіти, індивідуалізації та диференціації інклюзивного освітнього процесу тощо.

Вищеозначений підхід до дидактичного проєктування діяльності логопедів передбачає вивчення досліджуваного явища як процесу і з його опис та обґрунтування, тобто пізнання його структури. Структура це сукупність стійких зв'язків, які забезпечують цілісність і логіку побудови, що передбачає наявність проблеми, чітко визначених мети і завдань, функцій, закономірностей і протиріч, принципів, методів та його реалізації^{29,30}.

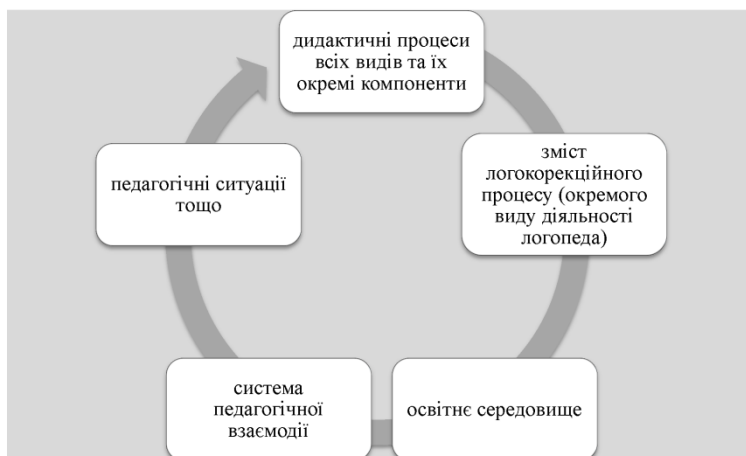
²⁸ Hutchinson T. Introduction to Project Work, Oxford: University Press, 1999. 23 p.

²⁹ Василевська Л. С. Проектна діяльність методиста як засіб удосконалення професійної майстерності педагогів. *Наукові записки*. Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Сер. : Психолого-педагогічні науки. № 6, 2012. URL : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nzspp_2012_6_32.pdf (дата звернення: 20.01.2023).

³⁰ Ізбаш С. С. Проектна діяльність як фактор соціально-професійної адаптації студентів педагогічного університету : дис... канд. пед. наук. Мелітопольський держ. педагогічний ун-т. Мелітополь, 2007. 290 с.

Проектна діяльність майбутніх логопедів пов'язана з творчим підходом до запланованих змін у логокорекційній дійсності, відтак її об'єктами стають різноманітні явища та процеси, які відбуваються у професійній дійсності³¹ (рис. 3).

Як об'єкт дидактичного проектування у започаткованому дослідженні, можна позначити зміст логокорекційної роботи та технологію її реалізації.

Рис. 3. Об'єкти дидактичного проектування

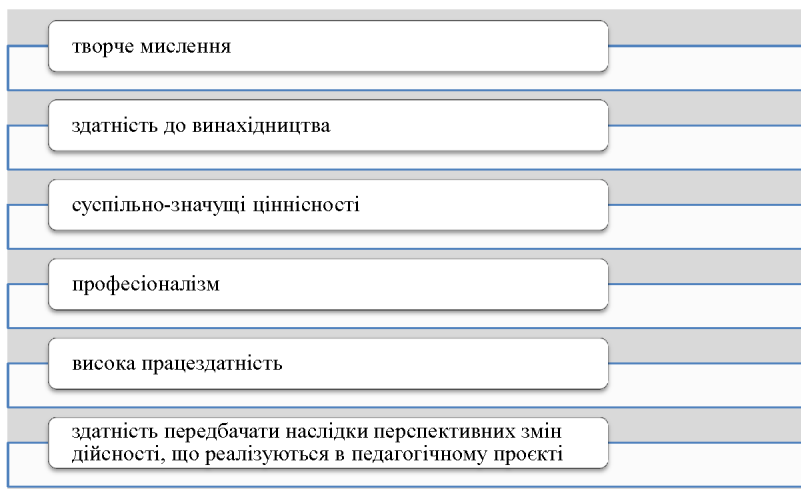
Формою реалізації – є навчальна дисципліна «Педагогічне проектування», для якої характерним є обмежений у часі процес підготовки, що спрямовується викладачем, який забезпечує досягнення нових завдань компетентнісної моделі освіти в межах можливих ресурсів, реальних засобів та специфічної організації діяльності суб'єктів освітнього процесу. Слід зауважити, що об'єкт дидактичного проектування, із традиційним відображенням, має будуватися на основі нової ідеї, оскільки проектування виникає лише тоді, коли знайдено нову можливість вирішення існуючої проблеми. Слід зауважити, що «створення відомого вже відомим

---

³¹ Чупахіна С. В. Технологія проектів в підготовці майбутніх педагогів до інформаційної взаємодії в інклюзивному освітньому середовищі. *Шляхи удосконалення професійних компетентностей фахівців в умовах сьогодення: матеріали I Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції* (м. Київ, 28-29 травня 2020 р.). Луцьк: СНУ ім. Лесі Українки, 2020. С. 91–94.

способом зводить проектування до рівня звичайної розробки певної педагогічної конструкції»³² [7, с. 20].

За такого підходу суб'єктами педагогічного проектування стають майбутні логопеди. Якщо до створення проекту залучається група здобувачів, то суб'єкт вважається колективним. Очевидно, що залежно від суб'єкта, який здійснює проектування, його реалізація буде відрізнятися і предметом, і методами роботи. Водночас суб'єкт проектування, має володіти певними особистісними характеристиками та компетентностями фахівця³³ [6, с. 112–113] (рис. 4).

Рис. 4. Особистісні характеристики та компетентності фахівця задля забезпечення ефективної діяльності в процесі проектування

Розглянемо процес формулювання мети та завдань дидактичного проектування.

Відтак мета в дидактичному розумінні – усвідомлене розуміння передбачуваного результату, досягнення якого спрямовую дію

³² Сучасні педагогічні технології. Навчально-методичний посібник. Автор-укладач Е.І. Федорчук. Кам'янець-Подільський : АБЕТКА, 2006. С. 57.

³³ Ізбаш С. С. Проектна діяльність як фактор соціально-професійної адаптації студентів педагогічного університету : дис... канд. пед. наук. Мелітопольський держ. педагогічний ун-т. Мелітополь, 2007. 290 с.

фахівця³⁴ [1]. Слід зауважити важливість постановки мети дидактичного проектування з урахуванням методологічних підходів (рис. 5).

Рис. 5. Методологічні підходи до формулювання мети дидактичного проектування

Важливою стороною процесу проектування є конкретизація мети дидактичного проекту та виділення умов її досягнення у межах логокорекційного процесу.

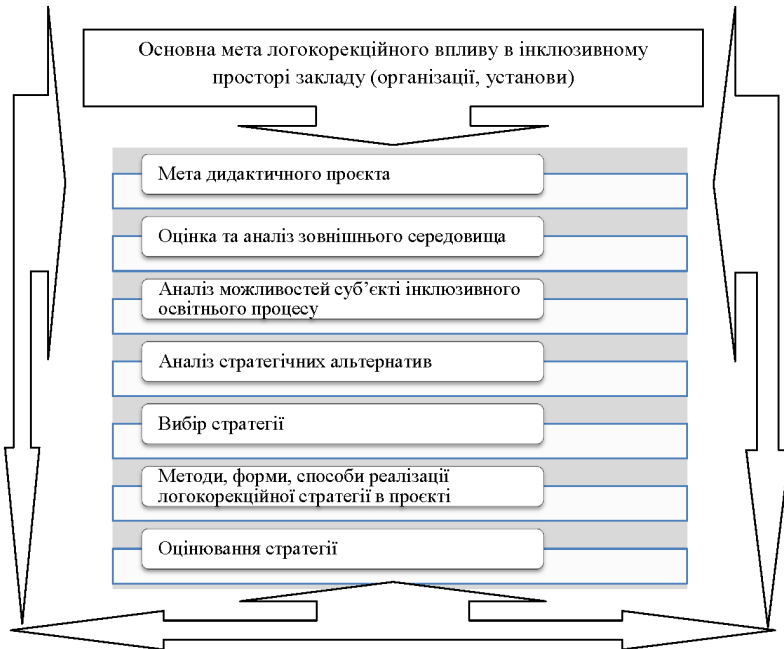
Цілеспрямовану практичну діяльність логопедів можна розглядати як програму досягнення поставленої мети. А для того щоб реалізувати програму, вона має містити чіткий перелік дій чи завдань, які у певній послідовності слід вирішити. Не вмінючи планувати систему завдань, логопеди не можуть виділяти з процесу корекції умови досягнення результату роботи. Планування завдань це певний вибір напрямків діяльності, які передують розробці специфічних корекційних стратегій, які допомагають логопеду досягти поставленої мети (рис. 6, 7).

---

³⁴ Василевська Л. С. Проектна діяльність методиста як засіб удосконалення професійної майстерності педагогів. *Наукові записки*. Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Сер. : Психолого-педагогічні науки. № 6, 2012. URL : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nzspp_2012_6_32.pdf (дата звернення: 20.01.2023).

Рис. 6. Напрямки діяльності логопедів, які передують розробці специфічних корекційних стратегій

Рис. 7. Алгоритм постановки мети дидактичного проєктування

Для досягнення успішного результату дидактичного проекту його мета має характеризуватись: конкретністю, вимірюваністю, реальністю, релевантністю, обмеженістю в часі, максимальною залежністю досягнення мети від суб'єктів корекційного процесу, готовності логопедів до подолання труднощів і перешкод.

Функції дидактичного проектування узалежнені від мети та завдань (рис. 8).

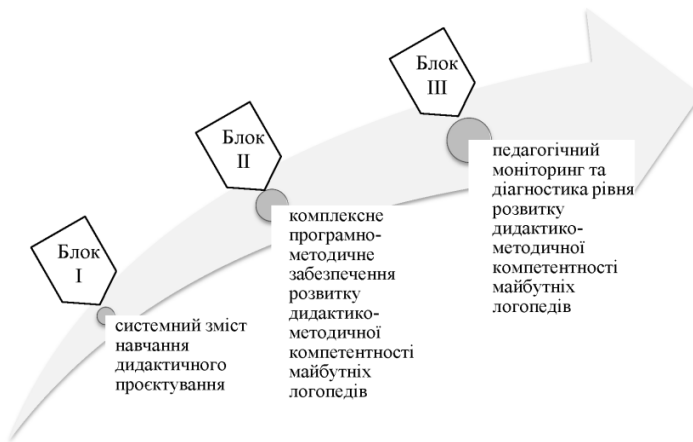
СВІТОГЛЯДНА
• визначає загальні концептуальні підходи до логокорекційного процесу тобто наявність чітко сформульованих цільових установок на кожен етап роботи
МОДЕРНІЗУЮЧА
• передбачає приведення логокорекційної системи роботи у відповідність до вимог освіти (спеціальний заклад, інклюзивне середовище, компетентнісний підхід тощо)
ПРОГНОСТИЧНА
• забезпечує передбачення труднощів та протиріч, які можуть виникнути у процесі побудови дидактичного проекту і під час корекційного процесу
ДОСЛІДНИЦЬКА
• забезпечує самоосвіту, щодо вибору стратегії реалізації проекту, можливості самостійного виходу за межі відомих знань, реалізується суб'єктами в процесі проектної діяльності з вивчення науково-обґрунтованих досліджень задля покращення власної підготовки
КОНСТРУКТИВНА
• побудова системи майбутніх занять, творчі підходи до укладання корекційного матеріалу, організації взаємодії з іншими фахівцями тощо
КОМУНІКАТИВНА
• налагодження взаємодії з колегами, батьками, дітьми та іншими суб'єктами корекційного процесу
РОЗВИВАЛЬНА
• реалізує можливість переходу від проектної діяльності до проектного навчання та отримання позитивного результату та нових знань
ОЦІНЮВАЛЬНА
• допомагає виробити критерії та показники оцінювання проектів

Рис. 8. Основні функції дидактичного проектування³⁵

Задля реалізації завдань дослідження перейдемо до побудови організаційно-педагогічних умов підготовки майбутніх логопедів до дидактичного проектування (рис. 9).

³⁵ Ізбаш С. С. Проектна діяльність як фактор соціально-професійної адаптації студентів педагогічного університету : дис... канд. пед. наук. Мелітопольський держ. педагогічний ун-т. Мелітополь, 2007. 290 с.

Рис. 9. Організаційно-педагогічних умов підготовки майбутніх логопедів до дидактичного проєктування

Пропоновані блоки вимагають побудови міждисциплінарного навчання здобувачів спеціальності спеціальна освіта зі спеціалізацією логопедів дидактичного проєктування. Іншими словами, майбутні фахівці в галузі логопедії мають мати ґрунтовне теоретичне та практичне підґрунтя, компетентності з різних дисциплін (від загальнопрофесійних до дисциплін спеціалізації), методичні знання, знання в галузі логопедичної науки, поступово на курсі засвоїти спеціальний комплекс модулів, що формують навички дидактичного проєктування. Означене потребує побудови нової педагогічної технології навчання здобувачів дидактичного проєктування.

Основу освітнього процесу становить предмет вивчення, його зміст, що визначає зміст знань, умінь, навичок, які формуються у осіб з порушеннями мовленнєвого розвитку. Для розвитку мовлення осіб з особливими потребами розробляється система корекційно-розвиткової роботи у формі індивідуальних і групових занять, в основі яких сукупність засобів для досягнення мети і завдань колекційного впливу, а також для контролю за результатами цього процесу. Означена діяльність пов'язана з проєктуванням та розробкою системи спеціальних логопедичних занять.

Діяльність викладачів та освітня діяльність здобувачів в умовах міждисциплінарної спрямованості, передбачає низку етапів: цільовий етап, спонукальний етап, змістовно-інформаційний етап,

операційно-діяльнісний етап, контрольний етап, результативний етап (мета – дія – результат – оновлена мета).

Означені етапи взаємодіють і стають складовими динамічної структури процесу підготовки фахівці до професійної діяльності на засадах компетентнісного підходу. Реалізації пропонованого підходу до підготовки збагачується проєктувальною діяльністю здобувачів, ускладнюються способи їх діяльності, формуються оцінні судження, посилюються комунікативні зв'язки в процесі застосування знань з різних дисциплін на практиці в процесі підготовки та реалізації дидактичного проєкту.

Отож взаємозв'язок усіх видів діяльності, включених в освітній процес підготовки здобувачів спеціальності спеціальна освіта зі спеціалізацією логопедія не лише сприятиме формуванню загальних і спеціальних компетентностей, а й розвитку якостей особистості, необхідних для успішного формування методико-дидактичної компетентності та реалізації їх у практичній діяльності.

В означеному взаємозв'язку проявляється вплив кожного виду діяльності, відбувається взаємодоповнення прогалин у знаннях та укладається структура комплексного підходу до діяльності. За таких умов кожен майбутній логопед може знайти відповідь на індивідуальні запити, виявити свої можливості, розвинути творчий потенціал тощо.

2. Дидактичне проєктування в структурі підготовки майбутніх логопедів до логокорекційної діяльності в інклюзивному просторі

Вибір змісту підготовки здобувачів спеціальності спеціальна освіта зі спеціалізацією логопедія до дидактичного проєктування передбачає реалізацію вимог формування у майбутніх логопедів компетентностей, що дозволяють працювати з дидактичними проєктами, незалежними від предметної галузі та мовних, програмних чи технічних засобів.

Система завдань, запропонованих здобувачам, передбачає засвоєння ними способів роботи з проєктами через вивчення готових проєктів та їх модифікація та розробку нових.

Логічна структура навчального процесу в межах кожного заняття визначається специфікою предметної галузі знань, особливостями конкретного освітнього блоку, методичною системою викладача, його прихильністю до тієї чи іншої концепції. Простір свободи щодо вибору теми проєкта, забезпечує здобувачам можливість творчих

пошуків, апробацію індивідуальних знахідок тощо. За таких умов важливе значення має побудова організаційно-педагогічна підготовка майбутніх логопедів до дидактичного проектування.

Як означено вище вивчення готових проєктів відбувається у процесі засвоєння майбутніми логопедами дисциплін спеціалізації. Відтак вони закріплюють знання та вміння, включені у дидактико-методичну компетентність (рис. 10).

ПРОЄКТНО-ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМПОНЕНТ
• аналізувати освітніх стандартів та програм розвитку осіб з особливими освітніми потребами   • використовувати сучасні підходи до організації і проведення логокорекційних занять з різними категоріями з порушеннями розвитку   • послуговуватись діагностичними методиками виявлення порушень мовлення   • застосовувати знання для обґрунтування особливостей навчання, поведінки та розвитку різних категорій осіб з особливими освітніми потребами   • використовувати сучасні методи роботи для вирішення професійних завдань   • аналізувати методів та методик логокорекційного впливу в професійній діяльності
РЕФЛЕКСИВНО-ОЦІНЮВАЛЬНИЙ КОМПОНЕНТ
• усвідомлювати мету і реалізовувати завдання   • оцінювати ціннісність діяльності фахівця в галузі логопедії   • аналізувати теоретичний матеріал з загальної, дитячої і спеціальної психології, що характеризує індивідуальні особливості осіб з особливими потребами   • добирати посібники та навчально-методичні комплекти, що використовуються в логопедичній практиці   • аналізувати та вирішувати педагогічних ситуацій, які потребують участі логопеди   • демонструвати методи оцінювання розвитку процесів мовлення та мислення на конкретних прикладах   • виявляти рівень інтелектуального розвитку дітей різного віку   • обґрунтувати обрані методи, методики та засоби логокорекційного впливу та комунікації
МОТИВАЦІЙНО-ЗМІСТОВИЙ КОМПОНЕНТ
• професійна допитливість   • опора на чуттєве сприймання   • знання функцій логопеда   • комунікувати   • вміння працювати в команді

Рис. 10. Дидактико-методична компетентність

Задля розуміння майбутніми логопедами принципів дидактичного проектування, етапів, форм та засобів його реалізації, важливим для вивчення стає навчальна дисципліна та практична підготовка в межах курсу, що сприяє цілеспрямованому формуванню дидактико-методичної компетентності. Важливо також, щоб здобувачів означеної спеціальності навчилися модифікувати готові дидактичні проекти та вмотивовані на розробку авторських проектів. Для цього в освітній процес включили навчальну дисципліну «Педагогічне проектування», побудовану на модульній основі. Кожен із модулів відображає певний етап проектування, включає теоретико-методологічні характеристики, а також демонстрацію проєктувальних дій під час занять. За змістом навчальна дисципліна – процес дидактичного проектування, що розглядає теоретичні аспекти та включає практичну розробку проєкту.

Спостереження проводилося в період вивчення курсу «Педагогічне проектування», під час різних видів практики. Спостереження дозволило отримати низку відомостей:

- щодо рівня свідомості вибору професії та реалізації професійного потенціалу;
- ставлення до діяльності в умовах інклюзивного простору;
- щодо рівня розвитку професійних умінь, проєктувальних умінь тощо.

Основна мета спостереження в процесі експериментальної роботи полягала у вивченні рівнів сформованості компонентів дидактико-методичної компетентності майбутніх логопедів за вищезначеними показниками.

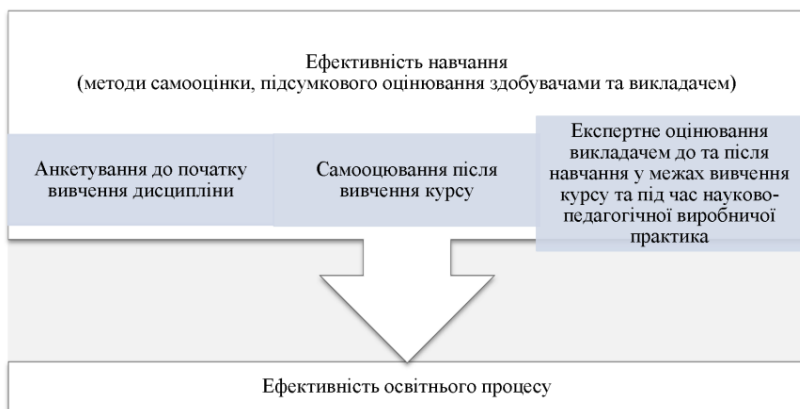
Діагностика ефективності пропонованого вивчення курсу проводиться у двох напрямках (рис. 11).

На початковому етапі пропонували пройти вступне анкетування здобувачів.

Вступне анкетування передбачало запитання: Що, на Вашу думку, Вам необхідно дізнатися з питань дидактичного проектування у майбутній логопедичній діяльності? Чи ознайомились Ви з програмою курсу? Вкажіть, будь ласка, ті модулі, які Ви хочете вивчити ґрунтовніше. Вкажіть, будь ласка, ті модулі, які вважаєте складними.

Після вивчення курсу пропонували анкету для самооцінювання (табл. 1).

Наведемо приклад виконання завдань та їх аналіз для оцінювання ефективності освітнього процесу.

Рис. 11. Діагностика ефективності пропонованого вивчення навчальної дисципліни «Педагогічне проєктування»

Таблиця 1

**Анкета «Самооцінювання»
(за 100 шкалою, заповнюється здобувачами)**

Модуль курсу	Завдання (етап дидактичного проєктування) виконували в період теоретичного вивчення/ практики?		Оцінювання реалізації етапів дидактичного проєктування під час науково-педагогічної виробничої практика після вивчення курсу «Педагогічне проєктування»			
	Теоретичне вивчення	Практика	Успішно реалізовано проєкт	У процесі реалізації частково змінили завдання проєкту	Виникали труднощі	Не вийшло реалізувати

Приклад 1. Дайте, будь ласка, розгорнуту інформацію за тими етапами дидактичного проєктування, під час виконання яких Ви виявились достатньо компетентними.

Наведіть приклади, які саме завдання навчальної діяльності були успішно вирішені за допомогою дидактичного проєктування (приклад, використання часу, що витрачається на розробку та застосування нових методів навчання, реалізація систематичності, послідовність у роботі, дотримання принципу міжпредметності тощо)

Аналіз виконання завдання.

Якщо під час виконання завдань, ви не помічали жодного (незначні) позитивних змін у розвитку мовлення дитини, то, чи можете пояснити можливі причини такої ситуації (скажімо, під час вивчення курсу Ви не отримали необхідні навички та знання, чи, скажімо Вам важко застосувати основні принципи логокорекційного впливу через проєктну діяльність, чи Вам не вистачило знань з інших курсів пропонує для вивчення у реальній ситуації логокорекційного впливу?)

Також з допомогою запитань з'ясували значущість вищезначеної підготовки. Анкет містила такі запитання:

- Чи вважаєте Ви, що курс дав Вам навички та знання, необхідні для логопедичної роботи?

- Будь ласка, вкажіть сфери (теми), які не увійшли до курсу, однак які, на Вашу думку, є важливими для майбутньої професійної діяльності логопеда.

Розглядаючи основні підходи до підготовки майбутніх логопедів умовно можемо розділити їх на три компоненти: організаційний, змістовно-методичний технологічний (рис. 3).

Організаційний компонент	Змістовно-методичний компонент	Технологічний компонент
• діагностичний модуль • ергономічний модуль • забезпечення	• укладання матеріалів з урахуванням особливостей порушення • вибір та структурування теоретичних та практичних матеріалів • розробка методичних вказівок до виконання дидактичного проєктування	• мотиваційно-цільовий • змістовно-операційний • оцінювально-рефлексивний

Рис. 3. Основні складові підготовки майбутніх логопедів до дидактичного проєктування

Організаційний компонент це діагностичний модуль, що передбачає виявлення рівня вихідної підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня спеціальності спеціальна освіта зі спеціаліза-

цією логопедія до засвоєння дидактичного проектування; наявність знань та умінь, що сприяють розвитку дидактико-методичної компетентності; визначення освітніх потреб майбутніх логопедів; ергономічний модуль – передбачає забезпечення комфортних умов навчання, а саме: визначення та співвідношення ресурсів для самоосвіти та практичної діяльності задля оптимального вибору місця та часу занять; забезпечення процесу підготовки майбутніх педагогів до дидактичного проектування передбачає організація співпраці з логопедами-практиками, методистами та завчучами закладів освіти, включених в інклюзивні процеси; обґрунтування значущих проблем спеціальної освіти та інклюзивного навчання під час підготовки до дидактичного проектування та шляхів їх вирішення, забезпечення реалізації дидактичних проєктів здобувачів під час науково-педагогічної практики

Змістовно-методичний компонент включає процес проектування та розробки системи заходів логокорекційної роботи в інклюзивному просторі: діагностика порушення, укладання системи корекційно-розвиткових занять з урахуванням висновків фахівців інклюзивно-ресурсного центру та індивідуальних спостережень, рівня підтримки, співпраця з сім'єю, фахівцями тощо. Вибір та структурування дидактичних матеріалів для проведення занять. Розробка методичних вказівок до виконання дидактичного проєкту під час практики (методичні вказівки складаються з інваріантної частини, що відображає у своєму змісті: мету та завдання практики, порядок її організації; форми організації; права та обов'язки практикантів; види та форми звітності; та варіативної частини на заключному етапі практики, що включає елементи, змістовно наповнені завданнями, що дозволяють реалізувати майбутнім логопедам авторський проєкт).

Технологічний компонент – процес реалізації програми підготовки майбутніх педагогів до дидактичного проектування.

Пропонований підхід до дидактичного проектування у підготовці майбутніх логопедів передбачає розгляд досліджуваного явища як процесу та перехід від його опису до пояснення, тобто пізнання його структури. Саме структура є сукупністю стійких зв'язків здатних забезпечити його цілісність і логіку перебігу.

ВИСНОВКИ

Аналіз різних підходів до проблеми проєктної діяльності засвідчив, що все розмаїття концептуальних підходів учених

містить загальну інваріанту: розуміння проектування як творчого процесу предметної об'єктивації потенційних можливостей особистості під час побудови проекту цільового об'єкта.

Ґрунтовний науково-теоретичний аналіз досліджень дозволив визначити місце дидактичного проектування у підготовці до діяльності фахівців зі спеціальної освіти, зокрема логопедів як специфічного процесу, що є комплексом науково обґрунтованих процедур моделювання, проектування та конструювання, які забезпечують формування дидактичного проекту. Слід зауважити, що саме проект дозволяє оптимально поєднувати форми та методи проведення логокорекційних занять; зберігати системність та безперервність між етапами та видами корекційної діяльності, опиратись на між предметні зв'язки, індивідуалізацію та диференціацію інклюзивного освітнього процесу тощо.

В процесі дослідження виявлено організаційно-педагогічні умови підготовки майбутніх логопедів до дидактичного проектування:

- системний зміст навчання дидактичного проектування;
- комплексне програмно-методичне забезпечення розвитку дидактико-методичної компетентності майбутніх логопедів;
- педагогічний моніторинг та діагностика рівня розвитку дидактико-методичної компетентності майбутніх логопедів.

Означені умови вимагають побудови міждисциплінарного підходу до навчання здобувачів, а саме проектування змісту логокорекційної роботи на міждисциплінарній основі створює більше можливостей для розвитку інтелектуального творчого мислення через серію проблемних ситуацій, вирішення професійних завдань, створення логокорекційних технологій та способів діяльності.

Вибір змісту підготовки здобувачів до дидактичного проектування передбачає реалізацію вимог формування у майбутніх логопедів компетентностей, що підтримують можливість працювати дидактичними проектами в логопедії, незалежними від предметної галузі та мовних, програмних чи технічних засобів. Система завдань, які доцільно пропонувати здобувачам, передбачає засвоєння ними способів роботи з проектами: від вивчення готових проектів та його модифікації до розробки нових.

Отож, можемо стверджувати, що можливість використання творчого потенціалу майбутніх логопедів виявляється у підготовці та впровадженні ними в логокорекційний процес найрізноманітніших дидактичних проектів, які забезпечують вищий рівень якості

логопедичної роботи в умовах інклюзивного простору. Грунтовний наліз проблеми дидактичного проектування в структурі підготовки майбутніх логопедів засвідчив, що в сучасних умовах першочерговим стає підготовка на етапі навчання у ЗВО до теоретичного усвідомлення проблеми створення дидактичних проєктів, методологічного засвоєння механізму дидактичного проектування та практичного впровадження проєктів у практику логокорекційної роботи в умовах інклюзивного простору з урахуванням уявлень про проєктувальну діяльність загалом.

АНОТАЦІЯ

В дослідженні розглядаються теоретичні аспекти дидактичного проектування та особливості підготовки майбутніх логопедів до логокорекційної діяльності в інклюзивному просторі в процесі формування проєктної компетентності. Встановлено, що якість підготовки фахівців в галузі освіти має визначати не тільки готовність до застосування на практиці вже відомих способів вирішення педагогічних проблем, а й здатність до самостійного проектування педагогічних систем, процесів та ситуацій. На означеній особливості підготовки фахівців зі спеціальної освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти зосереджують увагу й компетентності стандарту вищої освіти.

Уточнимо зміст понять «проєктування», «педагогічне проєктування» та «дидактичне проєктування». Дослідження розкриває особливості дидактичного проектування у структурі підготовки майбутніх логопедів до інклюзивного навчання дітей та підлітків з порушеннями розвитку з урахуванням компетентнісного підходу.

Доведено, що саме проєкт дозволяє оптимально поєднувати форми та методи проведення логокорекційних занять; зберігати системність та безперервність між етапами та видами корекційної діяльності, опираючись на міжпредметні зв'язки, індивідуалізацію та диференціацію інклюзивного освітнього процесу.

В процесі дослідження виявлено організаційно-педагогічні умови підготовки майбутніх логопедів до дидактичного проектування.

Описано зміст підготовки здобувачів спеціальності спеціальна освіта зі спеціалізацією логопедія до дидактичного проектування і процес формування у майбутніх логопедів компетентностей, що дозволяють працювати з дидактичними проєктами, незалежними від предметної галузі та мовних, програмних чи технічних засобів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Василевська Л. С. Проектна діяльність методиста як засіб удосконалення професійної майстерності педагогів. *Наукові записки. Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Сер. Психолого-педагогічні науки*. 2012. № 6. URL : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nzsprr_2012_6_32.pdf (дата звернення: 20.01.2023).
2. Герман О. І. Технологія педагогічного проектування у методичній роботі. *Управління школою*. № 1, 2007. С. 18.
3. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 376 с.
4. Джонс Дж. Методы прогнозирования. Москва: Мир, 1986. 524 с.
5. Енциклопедія освіти / гол. ред. В. Г. Кремінь. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
6. Ізбаш С. С. Проектна діяльність як фактор соціально-професійної адаптації студентів педагогічного університету : дис... канд. пед. наук / Мелітопольський держ. педагогічний ун-т. Мелітополь, 2007. 290 с.
7. Лук'янова Л. Технологія організації проектної діяльності. *Імідж сучасного педагога*. 2009. № 10. С. 16–21
8. Романовська М. Б. Метод проектів у навчальному процесі : метод. посіб. Харків : Видавництво «Ранок», 2007. 160 с.
9. Стандарт вищої освіти України за другим (магістерським) рівнем, ступенем магістра, з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 016 Спеціальна освіта. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/zatverdzheni-standarti-vishoyi-osviti> (дата звернення: 29.01.2023).
10. Сучасні педагогічні технології : навчально-методичний посібник / автор-укладач Е.І. Федорчук. Кам'янець-Подільський : АБЕТКА, 2006. С. 57.
11. Чупахіна С. В. Технологія проектів в підготовці майбутніх педагогів до інформаційної взаємодії в інклюзивному освітньому середовищі. *Шляхи удосконалення професійних компетентностей фахівців в умовах сьогодення* : матеріали I Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Київ, 28–29 травня 2020 р.). Луцьк : СНУ ім. Лесі Українки, 2020. С. 91–94.
12. An Understanding Curriculum: An Introduction. N.Y. : Primary Press, 2002. 108 p.

13. Hutchinson T. Introduction to Project Work, Oxford : University Press, 1999. 23 p.
14. Moffatt C Major technology implementations in Victoria, Australia and New Zealand. *The Hellen Report By Educational Technology Markets*. 1999. Vol. 10 . № 3. P. 220–222.
15. Pierce A.J., Karwatka D. Introduction in Technology. Cambrig : West Publishing Company.St.Paul, 1993. 102 p.

Information about the author:

Chupakhina Svitlana Vasilivna,

Doctor of Pedagogical Sciences,

Professor at the Department of Theory and Methods of Nursery and

Special Education

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

57 Shevchenko Str., Ivano-Frankivsk, 76018, Ukraine